

علی اشرف صادقی

عضو شورای عالی علمی مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی

یادی از ۹ سال فعالیت در مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی

از یاران نخستین

نشسته از راست: محمدحسن گنجی، شرف‌الدین خراسانی و غلامحسین ابراهیمی دینانی، ایستاده از راست: سیدعلی آل‌داود، یونس گرامتی، علی میرانصاری، سیدصادق سجادی و محمود اداوناری / مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ۲۹ آبان ۱۳۸۰

پیش از انقلاب با دانشنامه ایران و اسلام دکتر احسان بارشاطر همکاری می‌کردم و نخستین مقاله دائرة المعارف که نوشتم مقاله Arabic در دانشنامه ایرانیکا بود، که دو بخش داشت: بخش کلمات عربی در فارسی و بخش کلمات فارسی در عربی. بخش اول را من نوشتم و بخش دوم را مرحوم دکتر تفضلی.

پس از انقلاب ابتدا در دانشنامه جهان اسلام بودم. مدت کوتاهی بعد مرحوم احمد تفضلی معرف من به مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی شد و یک سال پس از تأسیس آادم و با آقای بجنوردی آشنا شدم. چون دیدم در دانشنامه دیگر نمی‌توان کار علمی کرد. از آنجا بیرون آمدم و دکتر فتح‌الله مجتبائی نیز با آنجا قطع رابطه کرد و همچنین دکتر احمد تفضلی. البته دکتر عباس زریاب‌خویی را نگه داشتند. به تدریج افراد دیگری از جمله دکتر جواد حدیدی، دکتر محمدحسن گنجی و دکتر جعفر شعار نیز به مرکز دائرة المعارف آمدند.

تا سال ۱۳۷۲ یعنی به مدت ۹ سال در این‌جا ویراستار بودم و سه مقاله نیز نوشتم: «آتا» در جلد نخست، «أم‌الکتاب» در جلد دهم و بخشی از «تشمیه» در جلد پانزدهم. در سال ۱۳۷۰ به عضویت فرهنگستان زبان و ادب فارسی درآمد. سپس در سال ۱۳۷۲ مأموریت تدریس گرفتم و برای دو سال به دانشگاه چارلز پراگ در جمهوری چک رفتم. بنابراین همکاری‌ام را با این‌جا قطع کردم اما کماکان عضو فرهنگستان بودم و در سال ۱۳۷۴ که بازگشتم، دیگر به این‌جا نیامدم و در فرهنگستان مشغول به کار شدم و هم‌اکنون هم عضو پیوسته آن‌جا و هم البته عضو شورای عالی علمی دائرة المعارف هستم.

یادی از نخستین برخورد با «عنایت‌الله رضا» در مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی روزی که زنگ زد...

علی همدانی

مدیر بخش جغرافیا، مدیر دانشنامه تهران بزرگ و عضو شورای عالی علمی مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی

از خرداد ۱۳۷۸ حکم معاونت بخش جغرافیا را به نام بنده صادر کرد. در آن زمان دکتر عنایت‌الله رضا مدیریت بخش جغرافیا را بر عهده داشت. من پیش‌ترها با آثار ایشان آشنا بودم و حالا دست بر قضا همکار او شده بودم. احترامی که من برای دکتر رضا قائل بودم و تصویر ذهنی که از ایشان به‌عنوان یک ایران‌شناس و اندیشمند بزرگ در ذهن داشتم، مانع از آن بود تا با حکم در دست به بخش جغرافیا مراجعه کنم؛ زیرا با خود می‌گفتم شاید صدور این حکم بدون مشورت با دکتر رضا و رضایت ایشان صورت گرفته باشد. از این‌رو قضیه را مسکوت گذاشتم و به بخش جغرافیا مراجعه نکردم. تا این‌که پس از چند روز، درحالی‌که پشت میز کارم نشسته بودم، تلفنم

فتح‌الله مجتبائی، اصغر دادبه، علی همدانی، علی میرانصاری / جلسه شورای عالی علمی مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ۱۲ دی ۱۳۹۶

زنگ خورد و در پشت خط صدای مردی جاافتاده را شنیدم که با لحنی مؤدبانه گفت: من عنایت‌الله رضا هستم. رونوشتی از حکم شما برای من نیز صادر شده است. این چند روز گذشته منتظر بودم که به بخش بیاید و از نزدیک با هم آشنا شویم. این نخستین‌باری بود که من صدای ایشان را می‌شنیدم. من در پاسخ ایشان پس از عرض ارادت، بی‌درنگ به بخش جغرافیا رفتم و تا آخرین روز حضور ایشان در مرکز در محضرشان بودم.

نگاهی به سرمایه‌های مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی «بیت‌الحکمه» ای که یک چریک ساخت

عبدالله ناصری طاهری

مدیر پیشین بخش تاریخ و عضو شورای عالی علمی مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی

برای درک بلندپروازی و دل‌گنده استاد کاظم بجنوردی کافی است ساختمان شروع در خیابان شهید آقایی را دیده باشیم و اکنون هم، فرهنگستان کاشانک را. ابتدا با کالای اصلی، دائرة المعارف بزرگ اسلامی شروع کرد و به‌مرور محصولات دیگری در بیت‌الحکمه دیده شد. بنده از همان آغاز طرف‌دار تک‌محصولی مرکز بودم. ببینید اگر کتابخانه‌ای با ۵۰-۶۰ جلد دبا تزئین شود، از «الف» تا «ی» چقدر چشم‌نوازتر است.

صدالبته که تنوع تولید هم، ریشه در بلندپروازی مؤسس داشت. یکی‌دو راهرو دارد بیت‌الحکمه پر از تصاویر فرزندان آرمیده یا زندگان که از آغاز با بجنوردی قدم‌به‌قدم آمده‌اند. فقط همان راهرو بسی قیمت دارد و چندمجلد دائرة المعارف است. فرزانه‌هایی مثل مجتبائی، سمسار، آموزگار، مجتهد شبستری و...

سرمایه دیگر بیت‌الحکمه کاشانک، صدها مؤلف تربیت‌شده است که به‌نظم اکثر آن‌ها که خوش‌نویس و خودنویس علوم‌اند، باقی مانده‌اند. طرفه این‌که زنان مؤلف دبا از مردان بیش‌ترند. در بیت‌الحکمه بجنوردی این برتری از دور داد می‌زند.

نمی‌توان از سرمایه دیگر بیت‌الحکمه یادی نکرد. کتابخانه بزرگ آن که بیش از همه، آقای مجیدی در تکوین‌اش نقش دارد. نگارنده که خیلی به انبار کتبش دلبسته بود وقتی تابلوی بزرگ اهداکنندگان را دید و فهمید مجیدی فاضل و دلسوز آن تابلو را سامان داده است، «علم و فضلی که به چهل‌سال دلم جمع آورد» را به بیت‌الحکمه سپردم.